

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

ANTONIO TIZZANO

esitatud 22. septembril 2005¹

1. 10. juuni 2004. aasta määrusega esitas Szombathelyi Városi Bíróság (Szombathely kohus) Euroopa Kohtule kolm eelotsuse küsimust, millest kaks puudutavad täpsemalt nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (edaspidi „direktiiv 93/13” või lihtsalt „direktiiv”)² tõlgendamist, samas kui kolmas küsimus käsitleb ühenduse õiguse kohaldatavust kohtuvaidlusele, mis sai liikmesriigis alguse enne liikmesriigi ühinemist Euroopa Liiduga.

nende liikmesriikide ning teiselt poolt Ungari Vabariigi vahel assotsiatsiooni loomiseks sõlmitud Euroopa leping (edaspidi „assotsiatsioonileping”)³. See leping jõustus 1. veebruaril 1994.

3. Assotsiatsioonilepingu artikli 67 kohaselt:

I. Õiguslik raamistik

A. Ühenduse õigus

Assotsiatsioonileping ja ühinemisleping

2. 16. detsembril 1991. aastal kirjutati Brüsselis alla ühelt poolt Euroopa ühenduste ja

„Pooled peavad oluliseks tingimuseks Ungari Vabariigi majanduslikul integreerumisel ühendusse Ungari Vabariigi kehtiva ja loodava seadusandluse lähendamist ühenduse omale. Ungari Vabariik püüab tagada oma loodava seadusandluse võimalikult laiaulatusliku kooskõllaviimise ühenduse omaga.”

¹ — Algkeel: itaalia.

² — EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288.

³ — EÜT 1993, L 347, lk 2.

[Siin ja edaspidi on osundatud lepingut tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

Euroopa Keskpanga poolt enne ühinemist vastuvõetud aktid uutele liikmesriikidele siduvad ja neid kohaldatakse nendes riikides vastavalt kõnealustes lepingutes ja käesolevas aktis sätestatud tingimustele.”

4. Artikkel 68 täpsustab seejärel:

„Õigusaktide ühtlustamine hõlmab eelkõige järgmisi valdkondi: [...] tarbijakaitse, [...]”

7. Eelkõige seoses juba olemasolevate direktiividega näeb artikkel 53 ette, et:

5. Pärast seda, 16. aprillil 2003, kirjutati Ateenas alla lepingule Ungari ühinemise kohta Euroopa Liiduga⁴ ja aktile ühinemistingimuste kohta (edaspidi „ühinemisakt”)⁵, mis mõlemad jõustusid 1. mail 2004.

„Ühinemisest alates käsitletakse uusi liikmesriike EÜ asutamislepingu artikli 249 [...] tähenduses direktiivide ja otsuste adressaatidena, kui kõnealused direktiivid ja otsused on adresseeritud kõikidele praegustele liikmesriikidele. Asja käsitatakse nii, nagu oleks sellistest direktiividest ja otsustest, välja arvatud need direktiivid ja otsused, mis jõustuvad vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 254 lõigetele 1 ja 2, uutele liikmesriikidele teatatud ühinemise hetkel.”

6. Ühinemisakti artikkel 2 sätestab, et:

„Alates ühinemiskuupäevast on asutamislepingute sätted ning institutsioonide ja

8. Artikkel 54 sätestab omakorda, et:

4 — Leping Belgia Kuningriigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Iirimaa, Itaalia Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Portugali Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi vahel Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga (EÜT L 236, lk 17).

5 — Akt Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (EÜT L 236, lk 33).

kui artiklis 24 nimetatud lisades ega käesoleva akti muudes sätetes või lisades ei ole ette nähtud muud tähtaega.”

kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalutamata, mis kahjustab tarbijat.”

Direktiiv 93/13/EMÜ

9. Direktiivi 93/13 „eesmärk on tühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes” (artikkel 1).

10. Artikli 2 punkti b kohaselt on „tarbija”:

„füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega”.

11. Artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning

12. Artikli 4 lõige 1 täpsustab seejärel, et:

„Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasneva te asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub. [Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse ebaõigluse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laadi ja lepingu sõlmimise hetkel esinenud sõlmimist mõjutanud kõiki asjaolusid ning kõiki teisi kõnealuse või sellise muu lepingu tingimusi, millest see sõltub.]”

[täpsustatud tõlge]

13. Artikli 6 lõige 1 sätestab lisaks järgmist:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi. [Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel siduvad ning et leping jääb muus osas pooltele siduvaks samadel tingimustel juhul, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta.]”

[täpsustatud tõlge]

14. Lõpetuseks näeb artikli 7 lõige 1 ette:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.”

15. Kuna ühinemisaktis ega selle lisades ei nähtud ette muud tähtaega, siis oli Ungari direktiivi 93/13 adressaat ja pidi jõustama meetmed, mida on vaja, et ta võiks seda järgida Liiduga ühinemisest alates, ehk 1. maist 2004.

B. Siseriiklik õigus

16. Ungari ratifitseeris ühinemislepingu seadusega nr 1/1994.

17. Selle seaduse artikli 3 lõike 1 kohaselt tuli Ungari õiguskorras tagada rahvusvaheliste konventsioonide ettevalmistamise ja sõlmimise ning siseriiklike õigusaktide eel-

nõude koostamise ja vastuvõtmise kooskõla nimetatud lepinguga. Lisaks sellele tuli viidatud artikli lõike 2 kohaselt õigusnormide eelnõude koostamisel ja vastuvõtmisel täita nimetatud assotsiatsioonilepingu artiklis 67 määratletud kohustusi.

18. Vastavalt selle sätte ettekirjutustele kiideti heaks seadus nr CXLIX/97, millega muudeti mitmes osas Ungari tsiviilseadustikku (edaspidi „Ptk”), kehtestades siseriiklikus õiguskorras ebaõiglasi tingimusi tarbijalepingutes reguleeriv kord, mis on kooskõlas direktiivis 93/13 ettenähtuga. Toimikust ilmneb, et pärast ühinemist seda korda enam muudetud ei ole.

19. Ptk artikli 209/B kohaselt:

„1. Üldine tingimus või tarbija ja ettevõtja vahel sõlmitud lepingu tingimus on ebaõiglane siis, kui sellega määratletakse ühte lepingupoolt kahjustavalt ning hea usu nõudeid rikkudes ühepoolset ja õigustuseta lepingust tulenevad poolte õigused ja kohustused.

2. Õigused ja kohustused loetakse ühte lepingupoolt kahjustavalt ühepoolselt õigusteta määratletuteks kui need:

a) lahknevad oluliselt lepingule kohaldatavatest materiaaloiguse normidest, või

b) on vastuolus lepingu eesmärgi ja otstarbega.

3. Tingimuse ebaõigluse tuvastamiseks hinnatakse lepingu sõlmimise hetkel esinenud kõiki asjaolusid, millest tulenevalt pooled lepingu sõlmisid, ning samuti osutatava teenuse laadi ja vaidlustatud tingimuse suhet teiste lepingutingimuste või teiste lepingutega”⁶.

20. Meid huvitava osas tuleb eelkõige ära märkida Ptk need sätted, mis käsitlevad ebaõiglaste tingimuste vaidlustamist, ja need sätted, mis reguleerivad selliste tingimuste lepingus sätestamise tagajärgi.

21. Mis puudutab vaidlustamist, siis näeb Ptk ette, et kui leping sisaldab ebaõiglast üldist tingimust, siis võib kahjustatud pool selle tingimuse vaidlustada (artikli 209 lõige 1). Sellisest vaidlustamisest tuleb teisele poolele kirjalikult teatada ühe aasta jooksul. Pärast selle tähtaja möödumist on õigust vaidlustada võimalik veel teostada, esitades lepingust tulenevate kohustuste täitmist nõudvale isikule vastuväite (artikli 236 lõige 1 ja lõike 2 punkt c ja lõige 3).

22. Mis puudutab nimetatud tingimuste lepingus sätestamise tagajärgi, siis kehtestab Ptk selles osas põhimõtte, mille kohaselt leping on täielikult tühine, kui pooled ei oleks lepingut tühise tingimuseta sõlminud (artikkel 239).

II. Asjaolud ja menetlus

23. Põhikohtuasjas vaidlevad omavahel kinnisvara vahendamise valdkonnas tegutsev äriühing Ynos Kft. (edaspidi „Ynos”) ja ehitaja János Varga.

24. Soovides müüa oma pojale kuuluvat⁷ ja hiljuti kaubandus- ja ärikeskusena kasuta-

6 — Mitteametlik tõlge.

7 — Eelotsusetaotlusest ilmneb, et kõnealusel kinnisvarast on J. Varga poja omandis 232/1038 suurune osa. Seevastu ei ilmne eelotsusetaotlusest, kes on ülejäänud kinnisvara omanik.

mise eesmärgil restaureeritud kinnisasja, kirjutas J. Varga 10. jaanuaril 2002 Ynosega alla eri üldiseid tingimusi sisaldava tüüplepingu alusel koostatud maaklerilepingule kinnisvara müügiks.

25. Selle lepingu alusel oleks Ynosel käsundi täitmise korral olnud õigus maakleritasule 2% kokkulepitud müügihinnast. Lepingu punktis 5 täpsustati, et käsund loetakse täidetuks, kui maakleri poolt tutvustatud pooled sõlmivad lepingu; selle punkti teises lauses lisati, et maakleril on õigus maakleritasule ka siis, kui kinnisvara omanik ei anna nõustumust kirjalikule pakumusele kinnisasja ostmiseks või üürimiseks maaklerilepingus kokkulepitud hinnaga võrdse või sellest suurema summa eest.

26. 11. märtsil 2002 kirjutasid Ynose juhatjad, J. Varga ja tema poeg (viimatinimetatu kinnisasja müüjana) ning K. Ragasits ja E. Kovács (ostjatena) alla „põhimõttelisele kokkuleppele lepingu sõlmimise kohta”, milles määrati kindlaks kinnisasja müügihind ja lepidi kokku, et müügileping või vastav eelleping sõlmitakse hiljemalt 15. märtsil 2002.

27. Kuid selleks kuupäevaks ei olnud lõplikku müügilepingut ega vastavat eellepingut sõlmitud. Sellest hoolimata oli äriühing Ynos seisukohal, et ta oli käsundi täitnud ning nõudis seega kokkulepitud maakleritasu maksmist.

28. Kuna Ynosele maakleritasu ei makstud, siis esitas ta hagi Szombathely kohtule. J. Varga esitas kohtus muuhulgas vastuväite, et maaklerilepingu punkti 5 teine lause, millel Ynose nõue põhines, kujutas endast ebaõiglast tingimust, mistõttu nõutavat maakleritasu ei tulnud maksta. Ynose arvates ei ole see vastuväide põhjendatud, kuna käesolevas kohtuasjas ei ole täidetud Ptk artiklis 209/B tingimuse ebaõiglaseks lugemiseks ette nähtud tingimused.

29. Leides, et „niivõrd, kui võrd on võimalik tuvastada, et tegemist on — nagu kostja väidab — ebaõiglase tingimusega, tuleb kohtuvaidlus lahendada direktiivist lähtudes”, esitas Szombathely kohus Euroopa Kohtule EÜ artikli 234 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas [...] direktiivi [93/13] artikli 6 lõiget 1, mille kohaselt liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel siduvad, võib tõlgendada nii, et kõnealune säte võib olla aluseks sellisele siseriiklikule sättele nagu üldise lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise korral kohaldatav [Ptk] artikli 209 lõige 1, mille kohaselt eba-

õiglased tingimused ei ole tarbijale siduvad mitte *ipso iure*, vaid ainult siis, kui tarbija esitab neile selgesõnalise vastuväite, st nende tühisuse tuvastamise korral?

31. 21. juuni 2005. aasta kohtuistungil esitasid Euroopa Kohtule suulisi märkusi Ungari ja Hispaania valitsus ning komisjon.

2) Kas direktiivi sättest, mille kohaselt leping jääb muus osas pooltele siduvaks samadel tingimustel, juhul kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta, tuleneb, et kui müüja või teenuste osutaja poolt kehtestatud ebaõiglased tingimused ei ole siseriikliku õiguse kohaselt tarbijale siduvad, kuid samas ei oleks müüja või teenuste osutaja selliste lepingus sisalduvate tingimuste väljajäämisel tarbijaga lepingut sõlminud, siis ei ole leping ise siiski tühine, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta?

3) Kas seoses ühenduse õiguse kohaldamisega omab tähtsust asjaolu, et kohtuasi sai alguse enne Ungari Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga, kuid pärast siseriikliku õiguse direktiiviga vastavusse viimist?"

30. Sel moel algatatud kohtumenetluses esitasid kirjalikke märkusi Ungari, Austria, Läti, Poola, Hispaania ja Tšehhi valitsus ning komisjon.

III. Õiguslik analüüs

32. Nagu näha, esitas Szombathely kohus kolm küsimust, millest kaks puudutavad põhikohtuasja põhiküsimust ning mille esimeks on direktiivi 93/13 tõlgendamine, samas kui kolmas küsimus puudutab esmajärjekorras lahendada tulevat ja üldisemat laadi probleemi, mis käsitleb Euroopa Kohtu pädevust käesoleva kohtuasja lahendamiseks.

33. Kuna vastus viimasele küsimusele võib muuta kahele esimesele küsimusele vastamise mittevajalikuks, siis leian, et Euroopa Kohtule esitatud küsimusi tuleks käsitleda vastupidises järjekorras, ja uurin esiteks seda, kas käesolev kohtuasi algatati Euroopa Kohtu vastavalt EÜ artiklile 234.

Euroopa Kohtu pädevus

34. Nii menetlusse astunud valitsused kui ka komisjon vaidlesid pikalt selle üle, kas

direktiiv 93/13 on kohaldatav asjaoludele, mis ilmnesid enne Ungari ühinemist ühendusega (1. mai 2004) ning vaidlustasid või kaitsesid vastavalt nende poolt küsimusele antud vastusele Euroopa Kohtule esitatud põhiküsimuste vastuvõetavuse.

35. Eelkõige leiavad Austria ja Hispaania valitsus, et direktiiv 93/13 on käesolevale kohtuasjale kindlasti kohaldatav. Nende arvates oli Ungari assotsiatsioonilepingu artiklite 67 ja 68 ning seaduse nr 1/1994, millega see leping ratifitseeriti, artikli 3 alusel juba enne ühinemist kohustatud viima oma siseriikliku õiguskorra kooskõlla direktiivi sätetega. Ja just nimelt selle kohustuse täitmiseks võttis Ungari vastu siseriikliku akti ebaõiglaste tingimuste kohta, mille kooskõlas ühenduse õigusega siseriiklik kohus praegu kahtleb.

36. Samale järeldusele, ehkki erineval põhjendusel, jõudis ka Läti valitsus. Kui ma sain õigesti aru, siis tunnistab nimetatud valitsus, et enne ühinemist ei olnud direktiiv 93/13 iseenesest Ungaris kohaldatav ning seetõttu oleks kohtuasja pidanud lahendama, arvestades üksnes kohtuasja asjaolude ilmnenemise hetkel juba kehtinud ebaõiglasi tingimusi käsitlevate Ungari õigusnormidega. Kuid nimetatud valitsus rõhutab, et nende õigusnormide eesmärgiks on vaatamata sellele, et need võeti vastu enne ühinemist, siiski tagada siseriikliku õiguskorra kooskõla vii-

datud direktiiviga, mille sätteid selles täpselt korratakse. Seega oleks Euroopa Kohtu vastus esitatud põhiküsimustele vajalik, et tagada ühenduse sätete ja nendega identsete siseriiklike sätete ühetaoline tõlgendamine. Teiselt poolt, jätkab Läti valitsus, on kohtupraktikas juba tunnustatud Euroopa Kohtu pädevust teha otsus ühenduse õigusnormide tõlgendamise kohta, kui kohtuasja asjaoludele ei kohaldata mitte ühenduse õigust, vaid siseriiklike sätteid, mis viitavad ühenduse õigusele või on sellega kooskõlas, korrates nende sisu⁸.

37. Erineval arvamusel on seevastu komisjon ja Ungari ning Tšehhi valitsus, kes põhjustel, mida ma käsitlen lähemalt edaspidi (vt allpool punktid 41–43), leiavad, et kuna kohtuasja asjaolud ilmnesid 2002. aastal, kui Ungari ei olnud veel Euroopa Liiduga ühinenud, siis ei saa direktiivi 93/13 põhi-kohtuasjale kohaldada ja selle tõlgendamine Euroopa Kohtu poolt ei ole seega vajalik.

38. Omalt poolt pean esiteks meelde tule-
tama, et EÜ artikli 234 kohaselt võib sise-
riiklik kohus taotleda Euroopa Kohtult eel-

⁸ — Selles osas viitab Läti valitsus eelkõige 18. oktoobri 1990. aasta otsusele liidetud kohtuasjades C-297/88 ja C-197/89: Dzodzi (EKL 1990, lk 1-3763).

otsust siis, kui otsuse tegemiseks on „vaja“ see küsimus lahendada.

39. Nagu teada, jätab Euroopa Kohus endale seoses siseriiklike kohtute hinnangutega siiski hindamisruumi, mis võib konkreetsel juhul minna eelotsusetaotluse vastuvõetavuse välistamiseni. Eelkõige on Euroopa Kohus korduvalt leidnud, „et ta ei saa siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastata, kui ühenduse õigusnormi tõlgendamine või kehtivuse hindamine, mida siseriiklik kohus on palunud, ilmselgelt ei ole kuidagi seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega [või] kui kõnealune probleem on hüpoteetiline“.⁹

40. Sellest vaatepunktist lähtudes välistas Euroopa Kohus oma pädevuse olemasolu juhul, kui on „selge, et Euroopa Kohtul palutakse tõlgendada ühenduse õiguse sätet, mis ei ole kohaldatav“¹⁰.

9 — 13. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-36/99: *Idéal tourisme* (EKL 2000, lk I-6049, punkt 20). Vt ka 16. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas C-343/90: *Lourenço Dias* (EKL 1992, lk I-4673, punktid 17 ja 18); 16. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas C-83/91: *Meilicke* (EKL 1992, lk I-4871, punkt 25); 15. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-415/93: *Bosman jt* (EKL 1995, lk I-4921, punkt 61); 9. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-437/97: *EKW ja Wein & Co.* (EKL 2000, lk I-1157, punkt 52) ja 21. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-318/00: *Bacardi-Martini ja Cellier des Dauphins* (EKL 2003, lk I-905).

10 — 5. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas C-85/95: *Reisdorf* (EKL 1996, lk I-6257, punkt 16).

41. Ja sellise juhuga on käesolevas kohtuasjas minu arvates just nimelt tegemist. Olen tegelikult nõus Ungari ja Tšehhi valitsusega ning komisjoniga, kes leiavad, et põhikohtuasjale ei saa kohaldada direktiivi 93/13 ja et üksikisikud ei saa sellele tugineda, kuna kohtuasja asjaolud ilmsesid 2002. aastal, mil Ungari ei olnud veel Euroopa Liiduga ühinenud ja nimetatud direktiiv ei olnud talle seega veel siduv.¹¹

42. Selles osas on ühinemisakt tegelikult väga selge. Selle artikkel 2 näeb ette, et asutamislepingute sätted ning institutsioonide poolt juba võetud aktid on „uutele liikmesriikidele siduvad ja neid kohaldatakse“ nendes riikides vaid „alates ühinemiskuupäevast“. Lisaks sellele käsitletakse nimetatud riike artiklite 53 ja 54 kohaselt olemasolevate direktiivide adressaatidena ning nad peavad jõustama meetmed, mida on vaja, et nad võiksid direktiive järgida, alles sellest kuupäevast alates, kui vastupidist pole sõnaselgelt sätestatud — mida käesoleva direktiivi osas tehtud pole.

43. Nende selgete sätetega arvestades tuleb tõlgendada ka sellele eelnenud, 1. veebruaril 1994 jõustunud assotsiatsioonilepingu artikleid 67 ja 68, mis — nagu Ungari valitsus ja komisjon õigesti märkisid — piirduvad selle

11 — Vt selle kohta Euroopa Kohtu seisukoht, mida ta väljendas seoses analoogse kohtuasjaga 15. juuni 1999. aasta otsuses kohtuasjas C-321/97: *Andersson ja Wåkerås-Andersson* (EKL 1999, lk I-3551, punkt 3).

sätetamisega, et „oluliseks tingimuseks Ungari Vabariigi majanduslikul integreerumisel ühendusse [peetakse] Ungari Vabariigi kehtiva ja loodava seadusandluse lähendamist ühenduse omale” ning et seetõttu püüab Ungari „tagada oma loodava seadusandluse”, eelkõige „tarbijakaitset” käsitleva seadusandluse „võimalikult laiaulatusliku kooskõllavimise ühenduse omaga”.

õigusnormid, mille tõlgendamist taotletakse, vaid üksnes siseriiklikud sätted, mis piirduvad ühenduse sätetele viitamisega või on nendega kooskõlas.¹²

46. Teiste sõnadega, ehkki teatud määral forsseerides, võiks selle kohtuasja loogikat laiendada käesolevale kohtuasjale, vaatamata sellele, et käesolevas kohtuasjas on vaidlustatud hoopis ühenduse õiguse *ratione temporis* kohaldatavus.

44. Seega erinevalt sellest, mida väidavad Austria ja Hispaania valitsus, ei pandud nimetatud artiklitega Ungarile kohustust rakendada direktiivi 93/13 ühinemisaktis selgelt määratletud tähtajast varem, vaid — nagu märkis komisjon — ainuüksi kohustus „püüda tagada“ siseriikliku õiguse „võimalikult laiaulatuslik” „lähendamine” ühenduse omale, mis teeks võimalikuks „Ungari Vabariigi majandusliku integreerumise ühendusse” ja tema tulevase ühinemise sellega.

47. Seega võiks ka uuritava kohtuasjaga seonduvalt öelda, et „kui [sellises] siseriiklikus õiguses”, nagu Ungari ebaõiglaseid tingimusi käsitlevad sätted, „järgitakse siseriiklikku laadi olukordade reguleerimisel ühenduse õiguses sätestatud, [...] siis on *lahknevate tõlgenduste vältimiseks tulevikus* ilmselt ühenduse huvides ühenduse õigusest tulenevate sätete ja mõistete ühetaoline tõlgendamine, olenemata sellest, millistel asjaoludel neid kohaldatakse”¹³.

45. Vastupidise teesi kaitseks võib aga toetuda, nagu seda tegi Läti valitsus, Euroopa Kohtu tuntud kohtupraktikale, mille kohaselt loetakse eelotsusetaotlus vastuvõetavaks ka siis, kui põhikohtuasjale ei kohaldu *ratione personae* või *ratione materiae* ühenduse

12 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Dzodzi; 8. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-231/89: Gmurzynska-Bscher (EKL 1990, lk I-4003); 25. juuni 1992. aasta otsus kohtuasjas C-88/91: Federconsorzi (EKL 1992, lk I-4035); 12. novembri 1992. aasta otsus kohtuasjas C-73/89: Fournier (EKL 1992, lk I-5621); 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-130/95: Giloy (EKL 1997, lk I-4291); 17. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-28/95: Leur-Bloem (EKL 1997, lk I-4161); 26. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-7/97: Bronner (EKL 1998, lk I-7791); 11. jaanuari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-1/99: Kofisa Italia (EKL 2001, lk I-207); 11. oktoobri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-267/99: Adam (EKL 2001, lk I-7467) ja 15. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-43/00: Andersen og Jensen (EKL 2002, lk I-379). Vastupidise järelduse kohta vt 28. märtsi 1995. aasta otsus kohtuasjas C-346/93: Kleinwort Benson (EKL 1995, lk I-615).

13 — Eespool viidatud kohtuotsus Dzodzi, punkt 37 ja eespool viidatud kohtuotsus Giloy, punkt 28. Kohtujuristi kursiiv.

48. Selle loogika alusel võiks seega käesoleva eelotsusetootluse lugeda vastuvõetavaks.

kohtuasjas muud ja veelgi selgemad põhjused käesoleva eelotsusetootluse vastuvõetamatuks lugemiseks.

49. Kuid pean ütleva, et selline järeldus tekitab minus teatud kahtlusi.

52. Esiteks tundub mulle, et Ungari kohtu määruses puuduvad Euroopa Kohtu poolt otsuse tegemiseks olulised elemendid.

50. Sellise järeldusega nõustumise korral võidakse seeläbi veelgi laiendada kohtupraktikat, mis minu arvates võib olla vaid erandlik võttes arvesse seda, et — nagu doktriinis viidatud ja nagu mõned kohtujuristid on märkinud — sellega laiendatakse äärmise piirini (kui mitte kaugemale) Euroopa Kohtu eelotsuste tegemise pädevuse ulatust, lubades sel teha otsuseid asjades, kus ühenduse õiguse põhikohtuasjale ilmselt ei kohaldu ja kus on olemas vaid *tulevane* ja seega puhtalt oletuslik huvi ühenduse õiguse ühetaoliseks kohaldamiseks^{14 15}.

53. Selles osas võiksin näiteks märkida, et eelotsusetootlusest ei ilmne selgelt isegi see, kas J. Vargat saab käsitleda „tarbijana“, ehkki sellisest kvalifikatsioonist sõltub direktiivi 93/13 kohaldatavus ja asjakohasus käesolevas kohtuasjas.¹⁶

51. Siinkohal ei ole aga põhjust peatuda sel küsimusel ja selle põhjustatud vaidlusel pikemalt; minu arvates esinevad käesolevas

54. Lisaks sellele märgin, et eelotsuseküsimused tervikuna — alates nende asjakohasusest põhikohtuasja lahendamisel — on määratletud peamiselt ühe poole argumentide alusel ja seda lisaks vaatamata sellele, et siseriiklik kohus ei ole veel otsustanud nende argumentide põhjendatuse üle.

14 — Vt eelkõige kohtujurist G. Tesaro ettepanek kohtuasjas Kleinwort Benson ja kohtujurist D. Ruiz-Jarabo Colomeri ettepanek kohtuasjas Kofisa Italia; mõlemale kohtuasjale on viidatud 12. joonealuses märkuses.

15 — Minu selliseid kahtlusi näib kinnitavat 26. aprilli 2002. aasta määrus kohtuasjas C-454/00: VIS Farmaceutici Istituto scientifico delle Venezie (kohtulahendite kogumikus avaldamata, punkt 21).

16 — On teada, et seda direktiivi kohaldatakse ainult „müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutele“ (artikkel 1) ja et „tarbija“ on „füüsiline isik, kes [...] toimib eesmärgidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega“ (artikli 2 punkt b). Mtl on tõsisel kahtlusi selles, et „tarbijana“ viidatud tähenduses saab käsitleda J. Varga taolist chitajat, kes pärast kinnisasja restaureerimist kaubandus- ja ärikeskuse kasutamise eesmärgil sõlmib selle müümiseks teatava äriühinguga maakerilepingu (vt eespool punktid 23 ja 24).

55. Määruses on tegelikult märgitud ühelt poolt see, et kostja (J. Varga) leiab, et maaklerilepingu punkti 5 teine lause, mille kohaselt maakleril on õigus maakleritasule ka siis, kui kinnisvara omanik ei anna nõustumust kirjalikule pakkumusele kinnis- asja ostmiseks või üürimiseks maaklerile- pingus kokkulepitud hinnaga võrdse või sellest suurema summa eest, „kujutab endast ebaõiglast tingimust”; ja teiselt poolt see, et hageja äriühingu (Ynos) arvates „ei ole tegemist ebaõiglase tingimusega, kuna Ptk (kohaldatav siseriiklik õigus) artikkel 209/B määratleb täpselt tingimuse ebaõiglaseks lugemise tingimused”.

56. Kuid Szombathely kohus piirdub oma- korda teda eelotsusetootlust esitama tõuga- nud põhjuste kirjeldamisel väitega, et „ni- võrd, kui võrd on võimalik tuvastada, et tegemist on — nagu kostja väidab — ebaõiglase tingimusega, tuleb kohtuvaidlus lahendada direktiivist lähtudes”.

57. Sel moel toimides näitab Szombathely kohus, et ta põhjendab direktiivi 93/13 tõlgendamise vajadust ja seega esitatud küsimuste asjakohasust üksnes kostja argu- mentidega, kes väidab just nimelt seda, et käesolevas kohtuasjas on tegemist ebaõiglase tingimusega. Kohus seevastu ei anna mingil moel mõista, kas tema arvates on sellise

tingimusega tegu, kuna ta piirdub väitega, et juhul kui see nii on, siis on direktiivi 93/13, mis reguleerib seda tüüpi tingimusi tarbija- lepingutes, tõlgendamine asjakohane.

58. Kuna asjaomane kohus ei ole selles osas seisukohta võtnud, siis sõltub eelotsuse küsimuste asjakohasus põhikohtuasja lahendamisel vaid võimalikust nõustumisest J. Varga argumentidega, mille osas siseriiklik kohus ei ole veel otsust teinud.

59. Pean siiski meelde tuletama, et tuntud ja väljakujunenud kohtupraktika kohaselt „on Euroopa Kohtul tema ülesande täitmise (EÜ artikli 234 alusel) vastavalt asutamislepingule võimaldamiseks vältimatult vajalik, et siseriiklikud kohtud selgitavad põhjusi, miks nad leiavad, et vastus nende küsimustele on kohtuvaidluse lahendamiseks vajalik juhul, kui need põhjused ei ilmne üheselt toimi- kust”.¹⁷

60. Seda aga käesolevas kohtuasjas tehtud pole. Kuna Szombathely kohus ei võtnud selle eelotsuse küsimuse suhtes (st ebaõiglase tingimuse olemasolu kohta käesolevas koh-

¹⁷ — 16. detsembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 244/80: Foglia vs. Novello (EKL 1981, lk 3045, punkt 17).

tuasjas) seisukohta, siis ei selgitanud ta põhjusi, miks tema arvates on põhikohtuasja lahendamiseks vajalik, et Euroopa Kohus tõlgendab direktiivi 93/13 ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes.

ei ole eraldi kokku lepitud ja see kutsub esile lepingust tulenevate kohustuste olulise tasakaalustamatuse). Sel moel toimides kohaldaks Euroopa Kohus tegelikult konkreetsele juhtumile ühenduse õigusnorme, mille tõlgendamist temalt taotletakse, ja täidaks seega rolli, mis ei kuulu talle, vaid üksnes kohtule, kelle menetluses põhikohtuasi on.¹⁹

61. Samas ei arva ma seda, et Euroopa Kohus võiks astuda siseriikliku kohtu asemele ja teha ise otsus selle kohta, kas Ynose ja J. Varga vahelise maakerilepingu punkt 5 kujutab endast ebaõiglast tingimust. Tuletan meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt „piirdub Euroopa Kohtu roll siseriiklikule kohtule viimase menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks vajalike tõlgendamise juhtnööride esitamises, kusjuures [sätteid] kohaldab Euroopa Kohtu poolt antud tõlgenduse kohaselt vastava kohtuasja asjaoludele siseriiklik kohus”.¹⁸

63. Eespool öelduga arvestades ei saa ma seega jätta järeldamata, et asjaomane kohus taotleb Euroopa Kohtult lihtsalt konsultatiivset arvamust. Ja mitte ainult, lähemal vaatamisel selgub, et ta taotleb arvamust, mille esemeks näivad olevad puhtalt hüpoteetilised küsimused, kusjuures Euroopa Kohtu otsuse kasulikkus põhikohtuasja lahendamisel on üsnagi kahtlane.

62. Euroopa Kohus võiks seega, nagu seda näib väitvat komisjon, tõlgendada ka direktiivi artiklit 3, mis loeb ebaõiglaseks mistahes „lepingutingimuse, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud” ja mis „on vastuolus heauskuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat”. Euroopa Kohus ei saa aga mingil juhul astuda Szombathely kohtu asemele, et otsustada selle üle, kas siseriikliku kohtu menetluses olevas kohtuasjas vaidlustatud tingimus vastab direktiivi viidatud sättes kehtestatud nõuetele (selle suhtes

64. Kui eelotsusetaotluses puudub eespool toodud põhjustel vajalik teave, siis teiselt poolt esinevad selles elemendid, mis põhjustavad tõsiseid kahtlusi Euroopa Kohtu otsuse asjakohasuses talle esitatud kahe esimese küsimuse lahendamiseks.

18 — 22. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-342/97: Lloyd Schuhfabrik Meyer (EKL 1999, lk I-3819, punkt 11) ja 27. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-253/99: Bacardi (EKL 2001, lk I-6493, punkt 58).

19 — Seda veelgi enam seetõttu, et sellisel juhul näib uuritava tingimuse kvalifitseerimine eeldavat — nagu seda nõuab muuseas direktiivi artikkel 4 (vt eespool punkt 12) — „kõigi” maakerilepingu sõlmimist mõjutanud faktiliste „asjaolude” täpset hindamist ning seda tüüpi lepingute eseme määratlemisega seonduva siseriikliku kohtupraktika, mis ei ole ilmsest ühetaoline ja millele viitamisega siseriiklik kohus oma määruuses piirdub, tähelepanelikku uurimist.

65. Siseriikliku kohtu esitatud teabest tuleb, et:

i) äriühing Ynos nõuab lepingu punkti 5 alusel käsundi täitmise eest maakleritasu maksmist;

ii) J. Varga vaidlustab selle nõude, teostades oma õigust esitada sellele tingimuse ebaõiglusel tulenev vastuväide;

iii) äriühing Ynos väidab sellele omakorda vastu, et nimetatud tingimus ei ole ebaõiglane ja on seega sellest vaatepunktist kindlalt kehtiv.

66. Selliste elementidega arvestades saab minu arvates eelkõige lugeda ilmselt asjakohatuks vastuse esimesele küsimusele, millega siseriiklik kohus soovib teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus siseriiklik õigusakt, mille kohaselt võidakse ebaõiglane tingimus tunnistada tarbija suhtes tühiseks vaid siis, kui tarbija on selle sõnaselgelt vaidlustanud.

67. Tegelikult, nagu Ungari valitsus õigesti märkis, oleks esimene küsimus asjakohatu ka

siis, kui maaklerilepingu punkti 5 puhul oleks tegemist ebaõiglase tingimusega ja see ei oleks seega J. Vargale siduv. Kuna käesolevas kohtuasjas vaidlustati tingimuse kehtivus vastuväite esitamisega, nagu seda lubab siseriiklik õigus (vt eespool punkt 21), siis ei oma sellisel juhul põhikohtuasja lahendamisel mingit tähtsust teadmine sellest, kas kõnealune tingimus tunnistati tühiseks just vaidlustamise alusel või kas kohus oleks võinud tingimuse igal juhul tühiseks tunnistada ka omal algatusel.

68. Samadest elementidest lähtuvalt tundub mulle äärmiselt kahtlane ka selle vastuse asjakohasus, mis tuleks anda teisele küsimusele, millega siseriiklik kohus soovib teada, kas direktiivi artikli 6 lõikega 1 on vastuolus selline siseriiklik õigusakt nagu Ungari oma, mis näeb ette, et ebaõiglast tingimust sisaldav leping jääb muus osas kehtima vaid siis, kui pooled oleks lepingu sõlminud ka nimetatud tingimusega.

69. Nagu ma juba ütlesin, nõuab äriühing Ynos maaklerilepingu punkti 5 alusel maakleritasu maksmist. Käesolevas kohtuasjas on seega oluline teada, kas selline tingimus on või ei ole ebaõiglane ja seega tarbijale siduv. Seevastu on täiesti asjakohatu teada seda, kas ja millistel tingimustel ebaõiglaseks peetava tingimuse tühisus laieneb ka teistele lepingutingimustele. Kui lepingu punkt 5 on tühine, siis ei ole Ynosel olenemata sellest,

kas tühiseks tunnistatakse vaid see punkt või ka teised lepingu punktid, õigust kokkulepitud maakleritasule, mille maksmise kohustus tuleneb just nimelt sellest lepingu punktist.

direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus siseriiklik õigusakt, mille kohaselt võidakse ebaõiglane tingimus tunnistada tarbija suhtes tühiseks vaid siis, kui tarbija on selle sõnaselgelt vaidlustanud.

70. Eespool toodud järelduste alusel leian seega, et Szombathely kohtu esitatud küsimused on ühelt poolt üksnes hüpoteetilised ja teiselt poolt ei ole põhikohtuasja lahendamisel asjakohased. Seetõttu teen Euroopa Kohtule ettepaneku teha otsus, et ta ei ole pädev neile vastama.

73. Selles osas nõustun Hispaania valitsuse ja komisjoniga, kes leiavad, et vastus sellele küsimusele tuleneb selgelt Euroopa Kohtu kohtupraktikast.

71. Juhuks, kui Euroopa Kohus ei soovi seda ettepanekut järgida, ja analüüsi täielikkuse huvides pean vajalikuks uurida ka direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tõlgendamist puudutatavat kahte põhiküsimust.

74. Euroopa Kohus on juba kahel korral märkinud, et „direktiiviga tarbijatele tagatud kaitse tähendab, et siseriiklik kohus võib omal algatusel hinnata lepingutingimuse ebaõiglust”. „Kohtu pädevus uurida omal algatusel seda, kas tingimus on ebaõiglane, kujutab endast meedet, mille abil saavutatakse nii direktiivi artiklis 6 püstitatud eesmärk, milleks on selle takistamine, et üksiktarbija oleks seotud ebaõiglase lepingutingimusega, kui aidatakse kaasa direktiivi artiklis 7 märgitud eesmärgi saavutamisele, kuna sellisel kohtulikul uurimisel võib olla hoiatav mõju, mis võib aidata kaasa ebaõiglaste lepingutingimuste kasutamise lõpetamisele tarbijate ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingutes”.²⁰

Põhiküsimus

Esimene küsimus

72. Nagu nägime, soovib siseriiklik kohus esimese küsimusega sisuliselt teada, kas

20 – Vt 27. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-210/98–C-244/98: *Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores* (EKL 2000, lk I-4941, punktid 28 ja 29) ja 21. novembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-473/00: *Cofidis* (EKL 2002, lk I-10875, punkt 32).

75. Sellise kohtupraktikaga arvestades on minu arvates selge, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus siseriiklik õigusakt, mille kohaselt võidakse ebaõiglane tingimus tunnistada tarbija suhtes tühiseks vaid siis, kui tarbija on selle sõnaselgelt vaidlustanud.

riiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel siduvad ning et leping jääb muus osas pooltele siduvaks samadel tingimustel *juhul, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglase tingimusteta*²¹.

Teine küsimus

76. Teise küsimusega soovib siseriiklik kohus teada, kas direktiivi artikli 6 lõikega 1 on vastuolus selline siseriiklik õigusakt nagu Ungari oma, mis näeb ette, et ebaõiglast tingimust sisaldav leping jääb muus osas kehtima vaid siis, kui pooled oleks lepingu sõlminud ka nimetatud tingimusega.

79. Sellise sätte kohaselt toob ebaõiglane tingimus lepingus tavaliselt kaasa ainult selle konkreetse tingimuse tühisuse, kusjuures leping jääb muus osas kehtima, olles pooltele siduv pärast tarbijat kahjustava tasakaalustamatuse kaotamist. Sellisest üldreeglist tehakse erand vaid siis, kui leping ei saa objektiivselt kehtida ilma ebaõiglase tingimusega, ja mitte siis, kui tagantjärele hindamise alusel ilmneb, et üks pooltest (töenäoliselt lepingu koostanud müüja või teenuste osutaja) ei oleks lepingut selle tingimusega sõlminud.

77. Nagu Austria ja Poola valitsus ning komisjon, nii usun ka mina, et vastus sellele küsimusele peab olema jaatav, kuna selline õigusakt näib mulle olevat vastuolus nii direktiivi sõnastuse kui ka eesmärgiga.

80. Sellist tõlgendust kinnitab ka uuritava sätte ja üldisemalt direktiivi eesmärk. Nagu ma eespool märkisin, seisneb nende eesmärk pigem tarbija lepingulise positsiooni tasakaalustamises, takistades tema „seotust ebaõiglase lepingutingimusega”, kui poolte ja eelkõige müüja või teenuste osutaja — kes võiks vastupidi olla äärmiselt huvitatud sellisest lepingust tulenevatest kohustustest vabanemisest, mis pärast tasakaalustamist oleks talle vähem soodus — lepinguvabaduse kaitse.

78. Artikli 6 lõike 1 kohaselt „sätestavad [liikmesriigid], et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale sise-

21 — Kohtujuristi kursiiv.

81. Eespool toodud järelduste alusel leian seega, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus selline siseriiklik õigusakt nagu Ungari oma, mis näeb ette, et ebaõiglast tingimust sisaldav leping jääb muus osas kehtima vaid siis, kui pooled oleks lepingu sõlminud ka nimetatud tingimusega.

IV. Ettepanek

82. Esitatud põhjendustest lähtudes teen seega Euroopa Kohtule ettepaneku teha otsus, et ta ei ole pädev vastama Szombathelyi Városi Bíróság'i esitatud eelotsuse küsimustele.

Teise võimalusena, juhuks kui Euroopa Kohus leiab, et ta on pädev eelotsuse küsimustele vastama, teen ettepaneku vastata talle esitatud küsimustele alljärgnevalt:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõikega 1 on vastuolus siseriiklik õigusakt, mille kohaselt võib siseriiklik kohus tunnistada ebaõiglase tingimuse tarbija suhtes tühiuks vaid siis, kui tarbija on selle sõnaselgelt vaidlustanud.
2. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõikega 1 on vastuolus selline siseriiklik õigusakt nagu Ungari oma, mis näeb ette, et ebaõiglast tingimust sisaldav leping jääb muus osas kehtima vaid siis, kui pooled oleks lepingu sõlminud ka nimetatud tingimusega.